

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI STEČENE KRIMINALNOM DJELATNOŠĆU

*Pregled uporednih praksi u Srbiji,
Makedoniji i Bosni i Hercegovini*

© Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM)

Izdavač

Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM
(www.cedem.me)

Za izdavača

Mr Nenad Koprivica

Autori/autorke

Milena Vasić, Komitet pravnika za ljudska prava (YUKOM), Srbija
Simona Nikolovska, Makedonija
Eldan Mujanović, Centar za istraživanje politike suprostavljanja kriminalitetu, BiH

Urednica

Marija Vuksanović

Dizajn, grafika i štampa

Patent D.O.O, Budva

Tiraž

50 primjeraka

Pripremu publikacije je finansijski podržala Ambasada SAD u Podgorici, preko Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona (INL). Nalazi i zaključci u ovoj publikaciji ne predstavljaju obavezno stavove donatora.

CIP – Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-85803-22-2
COBISS.CG-ID 31390480

SADRŽAJ

Milena Vasić, Komitet pravnika za ljudska prava (YUKOM) Oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalom u Republici Srbiji	5
Simona Nikolovska, nezavisna ekspertkinja Oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalom u Republici Makedoniji	15
Eldan Mujanović, Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu Oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalom u Bosni i Hercegovini	27

Milena Vasić, Komitet pravnika za ljudska prava (YUKOM)¹

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI STEČENE KRIMINALOM U REPUBLICI SRBIJI

Oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalom je regulisano Krivičnim zakonikom Republike Srbije,² Zakonikom o krivičnom postupku³ i Zakonom o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnih djela.⁴ U određenoj mjeri, ova oblast je regulisana i Akcionim planom za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije i Nacionalnom strategijom za borbu protiv korupcije.⁵ Nacionalna strategija predviđa dosljednu primjenu propisa o obaveznom oduzimanju koristi koja potiče od korupcije, a Akcioni plan predviđa i razrađuje mehanizme za prijavu i kontrolu imovine koju posjeduju relevantni subjekti zaposleni u javnom sektoru na potencijalno koruptivnim pozicijama i funkcioneri političkih stranaka, kao i evidencije imovine.

-
- 1 Milena Vasić je diplomirala na Pravnom fakultetu Univerziteta Union u Beogradu 2009. godine, nakon čega se dvije godine aktivno bavila privrednim pravom. U Komitetu pravnika za ljudska prava – YUCOM radi od 2013. godine kao pravna savjetnica.
 - 2 Krivični zakonik RS („Sl. glasnik RS“, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014).
 - 3 Zakonik o krivičnom postupku RS („Sl. glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014).
 - 4 Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnih djela („Sl. glasnik RS“, br. 32/2013).
 - 5 Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji za period od 2013. do 2018. Godine („Sl. glasnik RS“, br. 57/2013).

Od međunarodnih dokumenata koje je Srbija potpisala i ratifikovala u ovoj oblasti značajne su: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonite trgovine narkoticima i psihotropnim supstancama, Konvencija Savjeta Evrope o pranju, otkrivanju, zaplijeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom, Krivičnopravna konvencija Savjeta Evrope o korupciji, Međunarodna konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma UN, Konvencija UN o borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Konvencija UN o borbi protiv korupcije, Konvencija Savjeta Evrope o pranju, traženju, zaplijeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma.

Domaći propisi prave razliku između oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom i oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog djela. U prvom slučaju, radi se o institutu krivičnog materijalnog prava, o kome se odlučuje u postupku propisanom Zakonikom o krivičnom postupku, a u drugom o postupku propisanom posebnim zakonom za unaprijed tačno utvrđena krivična dela, a na koji se, supsidijarno, kao *lex generalis* primjenjuju norme Zakonika o krivičnom postupku.

Krivični zakonik RS reguliše osnov za oduzimanje imovinske koristi odredbom *Niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim delom*. On dalje predviđa da će se od učinioca oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koji su pribavljeni krivičnim delom, a ako oduzimanje nije moguće, učinilac će se obavezati da preda u zamjenu drugu imovinu koja odgovara vrijednosti imovine pribavljene krivičnim djelom ili da plati novčani iznos u toj vrijednosti. Oduzimanje imovine pribavljene krivičnim djelom biće realizovano i u odnosu na pravna i fizička lica na koja je ova imovina prenesena bez naknade ili uz očigledno nesrazmjernu naknadu u odnosu na vrijednost imovine, kao i ukoliko je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist za drugog. Ukoliko je u krivičnom postupku usvojen imovinskopravni zahtjev, sud će izreći oduzimanje imovinske koristi samo ukoliko ona prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev oštećenog.

Zakonik o krivičnom postupku reguliše postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim delom. On prije svega reguliše da se ovaj postupak pokreće i dokazi se pribavljaju po službenoj dužnosti.

U samom postupku postoji mogućnost izricanja privremene mjere kao mjere obezbjeđenja, shodno Zakonu o izvršenju i obezbjeđenju. Oduzimanje imovinske koristi sud može izreći u osuđujućoj presudi ili rješenjem o izricanju mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja. U slučaju da utvrđivanje visine imovinske koristi predstavlja veoma složen problem, sud visinu pribavljene imovinske koristi određuje po slobodnoj ocjeni. Na ovu odluku suda u žalbenom postupku shodno se primenjuju odredbe koje važe za žalbu protiv prvostepene presude.

Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela (u daljem tekstu: Zakon) reguliše oduzimanje imovine u slučajevima kada je ona pribavljena sledećim krivičnim djelima: organizovanim kriminalom, otmicom, prikazivanjem, pribavljanjem i posjedovanjem pornografskog materijala i iskorišćavanjem maloljetnog lica za pornografiju, krivičnim djelima iz grupe krivičnih djela protiv imovine, krivičnim djelima iz grupe krivičnih djela protiv privrede, neovlašćenom proizvodnjom, držanjem i stavljanjem u promet opojnih droga, krivičnim djelima protiv javnog reda i mira, protiv službene dužnosti i krivičnim djelima protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Za pojedina krivična djela sa ove liste postoji imovinski cenzus, odnosno uslov da je pribavljena imovinska korist u iznosu većem od milion i petstotina hiljada dinara.

Navedeni Zakon je bio u više navrata osporavan pred Ustavnim sudom Srbije, budući da pojedine njegove odredbe o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela imaju retroaktivno dejstvo. Ustavni sud Republike Srbije je zauzeo pravni stav da bi se pitanje povratnog dejstva Zakona kao sporno pitanje moglo postaviti samo u slučaju da trajno oduzimanje imovine poristekle iz krivičnog djela po svojoj prirodi predstavlja vrstu kazne. Međutim, kako se prema ocjeni Ustavnog suda ne radi o kazni, već o posebnoj mjeri koja se primjenjuje na nezakonito stečenu imovinu, nema mjesta primjeni ustavne garancije o pravnoj sigurnosti u kaznenom pravu.

Zakon predviđa privremeno i trajno oduzimanje imovine pribavljene izvršenjem krivičnog djela, pri čemu je postupak za trajno oduzimanje imovine moguć tek nakon pravnosnažnosti presude za krivično djelo za koje se može oduzeti imovina. Postupak za privremeno oduzimanje

imovine pokreće se kada postoji opasnost da bi kasnije oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog djela bilo otežano ili onemogućeno, a zahtjev podnosi javni tužilac. O samom zahtjevu odlučuje sudija za prethodni postupak ili predsjednik sudećeg vijeća, u zavisnosti od faze postupka u kojoj se zahtjev podnosi.

Ako postoji opasnost da će vlasnik imovine raspologati imovinom prije nego što sud odluči o zahtjevu za privremeno oduzimanje imovine, javni tužilac izdaje naredbu o zabrani raspolaganja imovinom i o privremenom oduzimanju imovine koja se upisuje u evidenciju nepokretnosti i dostavlja bankama i drugim finansijskim organizacijama kod kojih su deponovana novčana sredstva i hartije od vrijednosti vlasnika (*mehanizam brzog zamrzavanja imovine*). Ova odluka javnog tužioca može biti na snazi do odlučivanja suda o zahtjevu javnog tužioca za privremeno oduzimanje imovine, a najduže tri mjeseca od njenog donošenja.

Uslovi za privremeno oduzimanje imovine su:

- da postoji osnovana sumnja da je fizičko ili pravno lice izvršilo krivično djelo na koje se primjenjuju odredbe Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela;
- ako postoji osnovana sumnja da je imovina vlasnika proistekla iz krivičnog djela;
- ako vrijednost ove imovine prelazi iznos od milion i 500 hiljada dinara (oko 12 000 eura);
- ako postoje razlozi koji opravdavaju potrebu za privremenim oduzimanjem.

Sud o zahtjevu javnog tužioca mora odlučiti u roku od 8 dana od dana podnošenja zahtjeva za privremeno oduzimanje imovine, bez održavanja ročišta. Protiv rješenja suda o privremenom oduzimanju imovine može se podnijeti prigovor u roku od 8 dana, a protiv rješenja o odbijanju prigovora, stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 3 dana. Privremeno oduzimanje imovine traje najduže dok sud ne odluči o zahtjevu za trajno oduzimanje imovine.

Zahtjev za trajno oduzimanje imovine javni tužilac podnosi u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja pravnosnažne presude kojom je utvrđeno da je učinjeno krivično djelo predviđeno katalogom krivičnih djela propisanih u samom Zakonu. Ovaj zahtjev obavezno sadrži: pravnosnažnu presudu, podatke o okrivljenom, odnosno okrivljenom saradniku, zakonski naziv krivičnog djela, označenje imovine koju treba oduzeti, dokaze o imovini koju okrivljeni, odnosno okrivljeni saradnik posjeduje ili je posjedovao i zakonitim prihodima, okolnosti koje ukazuju da je imovina proistekla iz krivičnog djela, odnosno okolnosti koje ukazuju na postojanje očigledne nesrazmjere između imovine i zakonitih prihoda, kao i razloge koji opravdavaju potrebu za trajnim oduzimanjem imovine. Ukoliko je zahtjev usmjeren protiv pravnog sukcesora, on sadrži i odgovarajuće dokaze da je pravni sljedbenik naslijedio imovinu proisteklu iz krivičnog djela, a zahtjev protiv trećeg lica i dokaze da je imovina pribavljena po nesrazmjernoj naknadi koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti imovine ili da je prenijeta bez naknade.

Odluka o zahtjevu tužioca se donosi na glavnom ročištu, kome prethodi pripremno ročište za predlaganje dokaza, a vlasniku se poziv dostavlja tako da ima najmanje 15 dana da se pripremi za ročište. Postupak se vodi po principu kontradiktornosti – javni tužilac iznosi dokaze uz zahtjev, a okrivljeni, odnosno okrivljeni saradnik ili treće lice se izjašnjavaju o navodima tužioca. Po okončanju glavnog ročišta sud donosi rješenje kojim usvaja ili odbija zahtjev javnog tužioca. Zakon daje ovlašćenje sudu da, prilikom odlučivanja o zahtjevu za trajno oduzimanje imovine odluči i o imovinskopravnom zahtjevu oštećenog i troškovima upravljanja privremeno oduzetom imovinom. Osim toga, sud će u rješenju o trajnom oduzimanju imovine ostaviti dio imovine vlasniku, ako bi oduzimanjem bila ugrožena egzistencija vlasnika i lica koje je vlasnik dužan da izdržava. Protiv rješenja suda o trajnom oduzimanju imovine dozvoljena je žalba u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.

Zakon određuje nadležnost državnih organa za postupanje u ovom postupku – otkrivanje, oduzimanje i upravljanje imovinom proisteklom iz krivičnog djela. Ti organi su javni tužilac (koji podnosi zahtjev za trajno ili privremeno oduzimanje imovine, predlaže dokaze, donosi naredbu o zabrani raspolaganja imovinom i naredbu o pokretanju finansijske istra-

ge), sud (koji odlučuje u postupku oduzimanja imovine), organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova nadležna za finansijsku istragu (sprovodi finansijsku istragu, okriiva imovinu proisteklu iz krivičnog djela, kao i druge poslove u skladu sa zakonom) i Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom.

Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom je organ u sastavu Ministarstva pravde i državne uprave. Direkcijom rukovodi direktor koga postavlja i razrješava Vlada na predlog ministra nadležnog za pravosuđe. Uslovi za imenovanje na funkciju direktora su: opšti uslovi za rad u organima državne uprave, visoka stručna sprema (pravni ili ekonomski fakultet) i najmanje devet godina radnog iskustva. Za svoj rad, direktor Direkcije je odgovoran ministru nadležnom za pravosuđe. Direkcija ima svojstvo pravnog lica. Nadležnosti Direkcije su:

- upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom proisteklom iz krivičnog djela, imovinom privremeno oduzetom po naredbi javnog tužioca, predmetima krivičnog djela, imovinskom koristi pribavljenom krivičnim djelom, imovinom datom na ime jemstva u krivičnom postupku i predmetima privremeno oduzetim u krivičnom postupku;
- procjenjivanje vrijednosti oduzete imovine proistekle iz krivičnog djela;
- skladištenje, čuvanje i prodaja privremeno oduzete imovine proistekle iz krivičnog djela i upravljanje tako dobijenim sredstvima u skladu sa zakonom;
- vođenje evidencije o imovini kojom upravlja i o sudskim postupcima u kojima je odlučivano o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela;
- učestvovanje u pružanju međunarodne pravne pomoći;
- obavljanje drugih poslova u skladu sa zakonom.

Direkcija u rješavanju o upravnim stvarima primjenjuje opšte propise o upravnom postupku. Po prijemu rešenja o privremenom, odnosno trajnom oduzimanju imovine, Direkcija odmah postupa u skladu sa zakonom propisanim nadležnostima. Za upravljanje oduzetom imovinom, propisan je standard pažnje dobrog domaćina, odnosno dobrog stručnjaka.

O oduzetoj imovini sačinjava se zapisnik u koji se unose: podaci o vlasniku, podaci o imovini i stanju u kojem je preuzeta, podaci o vrijednosti koja se oduzima, napomena da li se imovina privremeno ili trajno oduzima, da li je privremeno oduzeta imovina ostala kod vlasnika ili je povjerena drugom fizičkom ili pravnom licu, kao i drugi podaci. Rješenje o privremenom oduzimanju imovine koje donosi sud je izvršno i njegovo izvršenje sprovodi Direkcija. Privremeno oduzimanje se sprovodi shodnom primjenom zakona koji uređuje izvršenje i obezbeđenje. Troškove čuvanja i održavanja privremeno oduzete imovine snosi Direkcija.

U određenim opravdanim slučajevima direktor Direkcije može odrediti da oduzeta imovina ostane kod vlasnika uz obavezu da se o njoj stara sa pažnjom dobrog domaćina i da snosi troškove čuvanja i održavanja imovine, a moguće je i ugovorom povjeriti nekom drugom fizičkom ili pravnom licu upravljanje privremeno oduzetom imovinom.

Privremeno oduzetu imovinu direkcija predaje na čuvanje nadležnim ustanovama kada je to propisano zakonom, pa se tako predmeti od istorijske, umetničke i naučne vrednosti predaju nadležnim ustanovama, devize i efektivni strani novac uplaćuju se na namjenski račun Direkcije kod Narodne banke Srbije, privremeno oduzeti dinari – na namjenski račun Direkcije koji se vodi kod ministarstva nadležnog za finansije, predmeti od plemenitih metala, dragog, poludragog kamenja i bisera predaju se Narodnoj banci Srbije na čuvanje, privremeno oduzeto oružje predaje se ministarstvu nadležnom za unutrašnje poslove, a o svakom vidu predaje imovine zaključuje se ugovor sa nadležnom inistitucijom ili ustanovom.

Radi očuvanja vrijednosti privremeno oduzete imovine Direkcija može da prodaje pokretnu imovinu neposredno ili preko određenog pravnog i fizičkog lica usmjerenim javnim nadmetanjem, a lako kvarljiva roba se može prodati neposredno, bez javnog nadmetanja. Pokretna imovina se prodaje po istoj ili višoj cijeni od procijenjene vrijednosti koju je odredila Direkcija, a ako ne bude prodata nakon dva javna nadmetanja, može se prodati neposrednom pogodbom. Pokretna imovina koja ne bude prodata u roku od godinu dana može biti poklonjena u humanitarne svrhe ili uništena.

Imovina i novčana sredstva dobijena prodajom imovine postaju svojina Republike Srbije kada odluka o trajnom oduzimanju imovine postane

pravnosnažna. Trajno oduzetom nepokretnom imovinom upravlja Direkcija za upravljanje imovinom do odluke Vlade o raspolaganju tom imovinom. Namjena novčanih sredstava dobijenih prodajom trajno oduzete imovine – odbijaju se troškovi upravljanja i namirenja imovinskopravnog zahtjeva oštećenog, a ostatak sredstava se uplaćuje u budžet Republike, odakle se distribuira u iznosu od po 20% za finansiranja rada relevantnih državnih organa – suda, javnog tužilaštva, Jedinice za finansijsku istragu i Direkcije za upravljanje imovinom, a preostala novčana sredstva se koriste za finansiranje socijalnih, zdravstvenih, prosvjetnih i drugih ustanova u skladu sa aktom Vlade.

Izmjene zakona iz 2013. godine značajno su doprinele poboljšanju instituta oduzimanja imovine pribavljene krivičnim djelom u odnosu na ranija zakonska rešenja, ali ni trenutna regulativa nije u potpunosti zaokružena. Prije svega, često se događa u praksi da i sami sudovi pomiješaju institut **oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom** propisan Krivičnim zakonikom i institut **oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog djela**, iako se radi o institutima koji su različite pravne prirode, što čini veoma bitnu razliku u praktičnoj primjeni ova dva instituta.

Kako Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela, kao supsidijarni zakon, predviđa Zakonik o krivičnom postupku, problem nastaje i pri određenju pojma stranke u postupku. Prema ZKP-u stranke u postupku su tužilac i okrivljeni, a prema Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela stranke u postupku su javni tužilac i vlasnik. Iz ovoga proizilazi, kao direktna posledica, da treće lice (lice na koje je prenijeta imovina, ali koje nije okrivljeni u postupku) nije ovlašćeno da podnese zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv pravnosnažne odluke u postupku u kome je odlučeno o privremenom oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela, što je i stav Vrhovnog kasacionog suda Srbije (Kzz OK 4/2012) od 11. 04. 2013. godine, kojim se stranke koje nisu okrivljeni u postupku, ali imaju status stranke prema Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela dovode u nepovoljniji (podređeni) položaj u odnosu na okrivljenog, čime se narušava načelo jednakosti stranaka u postupku.

Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela vrlo površno uređuje postupak vraćanja imovine u samo dva člana Zakona.⁶ Vlasniku privremeno oduzete imovine za koju je, u skladu sa zakonom, utvrđeno da ne potiče od krivičnog djela, bez odlaganja se vraćaju oduzeta novčana sredstva ili novčana sredstva dobijena prodajom imovine, uvećana za prosječnu kamatu po viđenju (*a vista*). Njemu takođe pripada i pravo na naknadu štete, ukoliko Direkcija nije upravljala imovinom na zakonom propisan način.

Problem u praktičnoj primjeni ovog instituta ogleda se u tome što zakon, iako navodi da se imovina vraća po službenoj dužnosti ili na zahtjev vlasnika, ne propisuje mehanizam za vraćanje – u praksi se rijetko događa da Direkcija postupak vraćanja imovine pokrene po službenoj dužnosti. Sami vlasnici imovine nailaze na problem, jer ne znaju kome i na koji način da upute zahtjev za vraćanje imovine, kao i šta taj zahtjev treba da sadrži i u kom postupku se po njemu odlučuje. Dalje se kao problem ističe i činjenica da zakon navodi da se imovina vraća „bez odlaganja“ ali ne propisuje rok u kome je Direkcija obavezna da imovinu vrati po zahtjevu njenog vlasnika, kao ni šta se događa u situaciji kada eventualno Direkcija odbije iz nekog razloga da vrati imovinu vlasniku. Stoga je neophodno adekvatnim izmjenama zakona urediti postupak za vraćanje imovine na taj način što će nedvosmisleno biti utvrđen postupak vraćanja imovine, rokovi za vraćanje imovine, kao i pravni lijekovi u ovom postupku.

Zaključak: Kako je institut oduzimanja imovine stečene krivičnim djelom, kao novi institut u domaćem pravu pretrpio više zakonskih izmjena, izmjene zakona iz 2013. godine značajno su doprinele poboljšanju primjene ovog instituta u odnosu na ranija zakonska rješenja,⁷ ali ni trenutna regulativa nije u potpunosti zaokružena. Prije svega, često se događa u praksi da i sami sudovi pomiješaju institut oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom propisan Krivičnim zakonikom i institut oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog djela, iako se radi o

6 Član 46 i član 47 Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela („Sl. glasnik RS“, br. 32/2013).

7 Prije svega kroz izmjenu normi kojima je propisano da se postupak za trajno oduzimanje imovine pokreće tek nakon pravnosnažnosti presude za krivično djelo za koje se može oduzeti imovina, što u prethodnom zakonu nije bio slučaj.

institutima koji su različite pravne prirode, što čini veoma bitnu razliku u praktičnoj primjeni ova dva instituta.

Pošto Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela, kao supsidijarni zakon, predviđa Zakonik o krivičnom postupku, problem nastaje i pri određenju pojma stranke u postupku. Prema ZKP-u stranke u postupku su tužilac i okrivljeni, a prema Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela stranke u postupku su javni tužilac i vlasnik. Iz ovoga proizilazi, kao direktna posledica, da treće lice (lice na koje je prenijeta imovina, ali koje nije okrivljeni u postupku) nije ovlašćeno da podnese zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv pravosnažne odluke u postupku u kome je odlučeno o privremenom oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela, što je i stav Vrhovnog kasacionog suda Srbije (Kzz OK 4/2012) od 11. 04. 2013. godine, kojim se stranke koje nisu okrivljeni u postupku, ali imaju status stranke prema Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela dovode u nepovoljniji (podređeni) položaj u odnosu na okrivljenog, čime se narušava načelo jednakosti stranaka u postupku.

Zbog svega navedenog neophodno je usvojiti odgovarajuće zakonske izmjene kako bi se odredbe Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o oduzimanju imovine pribavljene krivičnim djelom harmonizovale, te kako bi se uspostavio jednak tretman stranaka u postupku.

Simona Nikolovska, nezavisna ekspertkinja¹

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI STEČENE KRIMINALOM U REPUBLICI MAKEDONIJI

Konfiskacija kao specijalna krivična mjera sastoji se od oduzimanja posredne i neposredne koristi i imovine stečene izvršenjem krivičnog djela od strane učinioca ili trećeg lica. Pravni osnov na kome se temelji mjera konfiskacije je da niko ne može zadržati dobra stečena izvršenjem krivičnih djela. U pravnom sistemu Makedonije konfiskacija posredne i neposredne koristi i imovine pribavljene izvršenjem krivičnih djela je pravna posljedica krivičnog djela i postoje tri važna zakona koja regulišu ovo pitanje: Krivični zakonik Republike Makedonije, Zakon o krivičnom postupku i Zakon o upravljanju oduzetom imovinom, imovinskom koristi i predmetima oduzetim u krivičnom i prekršajnom postupku. Iako Makedonija ima razvijen normativni okvir i dobro raspoređenu nadležnost među institucijama, postupci u praksi pokazuju suprotno – mjera konfiskacije se rijetko koristi, što dodatno podstiče kriminalno djelovanje.

1 Simona Nikolovska stekla je zvanje magistra prava na Univerzitetu „Sv. Kiril i Metodij“, Pravni fakultet Iustinianus Primus u Skoplju, Makedonija. Završila je postdiplomske studije u oblasti krivičnog prava sa prosječnom ocjenom 10,00 i 2015. godine je položila pravosudni ispit. Neki od njenih ranijih angažmana uključuju pripravnništvo u Osnovnom sudu u Skoplju, gdje je radila kao pravni asistent u krivičnom odjeljenju. Posljednjih nekoliko godina učestvovala je na velikom broju seminara i treninga, od kojih su neki bili u organizaciji ELSA, YEF i British Council-a. Trenutno radi u advokatskoj kancelariji u Skoplju.

U pravnom sistemu Makedonije, oduzimanje posredne ili neposredne koristi i imovine stečene izvršenjem krivičnih djela je više pravna posljedica krivičnog djela nego kazna ili krivična sankcija. Konfiskacija se posmatra kao specijalna krivična mjera koja nije vezana za glavnu kaznu. To nije krivično pravna mjera, jer se njome ne krše prava i slobode učinioca, a nije ni kazna, jer zbog svoje ne-retributivne prirode, njena namjera nije da se postigne svrha odmazde prema počiniocu. Takođe, to nije ni mjera bezbjednosti, jer to nije medicinska mjera (što još jednom potvrđuje restriktivnu prirodu bezbjedonosnih mjera u krivičnom sistemu Makedonije) i zbog toga što ne upućuje na opasnost od učinioca. Osnovna ideja koja stoji iza ove mjere jeste da niko ne može da zadrži prihode i imovinu stečenu izvršenjem krivičnog djela. Nepravedno bi bilo dozvoliti ikome da zadrži dobra pribavljena protivpravnim aktinostima, jer bi to značilo legalizovanje sticanja prava na imovinu pribavljenu krivičnim i protivpravnim djelovanjem.

Imajući to u vidu, Makedonija je uvela mjeru konfiskacije u Krivični zakonik Republike Makedonije i ratifikovala niz međunarodnih dokumenata kako bi obezbijedila njenu primjenu u praksu. Normativni okvir konfiskacije uređen je Krivičnim zakonikom (Glava 7, Konfiskacija imovine i imovinske koristi i oduzimanje predmeta – Članovi 97, 97-a, 98, 98-a, 99, 100 and 100-a); tehnički dio je regulisan Zakonom o krivičnom postupku koji sadrži članove o postupku konfiskacije (Glava 34, Članovi 529–541). Pored toga, relevantan je i Zakon o upravljanju oduzetom imovinom, imovinskom koristi i predmetima oduzetim u krivičnom i prekršajnom postupku koji se uglavnom odnosi na Agenciju za upravljanje oduzetom imovinom, okvirom njenih nadležnosti i operativnim procedurama.

Konfiskacija kao specijalna krivična mjera podrazumijeva oduzimanje posredne i neposredne koristi pribavljene izvršenjem krivičnih djela od strane učinioca ili trećeg lica. Njena premisa je da „Niko ne može da zadrži neposrednu ili posrednu korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela“. Ova odredba predviđa dva uslova: da je krivično djelo izvršeno i da je tako pribavljena neposredna ili posredna korist. Osim toga, Krivični zakonik Republike Makedonije predviđa da „imovinska korist iz stava 1 je konfiskovana sudskom odlukom kojom je utvrđeno izvršavanje krivičnog djela pod uslovima predviđenim ovim Zakonikom“. Međutim, ovaj član zapravo ne predviđa da odluka suda mora biti osuđujuća. Naprotiv, sud će po služ-

benoj dužnosti donijeti odluku o oduzimanju čak i kada nije moguće voditi krivični postupak protiv učinioca zbog pravnih ili činjeničnih razloga, na primjer, kada učinilac nije dostupan tužilaštvu (kada je učinilac u bjekstvu) ili kada je učinilac preminuo ili kada je pravno lice prestalo da postoji, ali takođe i kada je učinilac maloljetan, uživa imunitet bilo koje vrste, kada je krivično djelo zastarjelo, i uzimajuću u obzir najnovija dešavanja u Makedoniji, kada predsjednik države dodijeli pomilovanje učiniocu.

Pravni okvir kojim se reguliše mjera konfiskacije je izmijenjen ili dopunjen 2009. godine, nakon ratifikacije nekoliko relevantnih međunarodnih i evropskih konvencija protiv organizovanog kriminala, a posebno: Okvirne odluke Savjeta 2005/212/JHA od 24 februara 2005. godine o oduzimanju prihoda i imovinske koristi stečene krivičnim djelovanjem, Konvencije Savjeta Evrope o pranju, traženju, zaplijeni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma (Varšavska Konvencija), Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije 2003, Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Palermo Konvencija) 2000, Krivičnopravne konvencije o korupciji 1999, Konvencije Savjeta Evrope o pranju, traženju, zaplijeni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom 1990 i Konvencije Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci.

Varšavska konvencija zahtijeva od svih strana da usvoje takve zakone, kao i druge odredbe koje mogu biti potrebne kako bi se osiguralo da mjere zamrzavanja, zaplijene i konfiskacije takođe obuhvataju: 'a) Imovinu u koju je imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog djela transformisana ili pretvorena; b) imovinu stečenu zakonskim putem, ukoliko je imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela u potpunosti ili djelimično pomiješana sa tom imovinom, do procijenjene vrijednosti pomiješane koristi pribavljene izvršenjem krivičnog djela; i c) prihode ili drugu korist koja proizilazi iz koristi pribavljene krivičnim djelom, od imovine u koju je korist pribavljena krivičnim djelom transformisana ili pretvorena ili od imovine pomiješane sa imovinskom koristi pribavljenom krivičnim djelom, do procijenjene vrijednosti pomiješane koristi pribavljene krivičnim djelom.'²

2 Ova posebna odredba je dodata u Krivični zakonik Republike Makedonije u 2009. što je izazvalo potrebu za definisanjem termina „korist“ „posredna i neposredna korist“, ali je takođe obezbijedila i definiciju termina „posredna korist“.

Što se tiče pojma „posredna i neposredna korist“ član 98(1) Krivičnog zakonika Republike Makedonije sadrži gotovo identičnu definiciju kao član 122(38) koji predviđa da: „Od učinioca će biti konfiskovana posredna i neposredna imovinska korist pribavljena krivičnim djelom koja se sastoji od novca, pokretnih i nepokretnih dobara, kao i sva druga svojina, materijalna i nematerijalna prava...“

Termin imovina i imovinska korist se koristi i za onu imovinu i prihode koji su se uvećali, ali i za one koji se nisu smanjili kao rezultat krivičnog djelovanja (ukradeni objekti, novac od prodaje droge, mito, utaja poreza, itd.) i za sve tipove imovine i prihoda koji mogu biti konfiskovani sa stvarnom/realnom konfiskacijom ili konfiskacijom baziranoj na vrijednosti: „Neposredna i posredna imovinska korist se konfiskuju i od trećeg lica za koje su bile pribavljene krivičnim djelom, kao i od članova porodice učinioca na koje su prenešene, ukoliko ne postoji dokaz o naknadi koja odgovara njihovoj stvarnoj vrijednosti ili ukoliko treće lice dokaže da je predmet ili imovina dobijena uz naknadu koja odgovara vrijednosti pribavljene imovinske koristi.“

Ovaj član takođe štiti oštećeno lice, u smislu da će „Konfiskovana korist biti vraćena oštećenom, a ako nema oštećenog, ona će postati državno vlasništvo.“ Oštećeno lice takođe može ostvariti pravo na kompenzaciju od konfiskovane koristi u posebnom parničnom postupku, ukoliko se podnese tužba u periodu od 6 mjeseci nakon što sudska odluka postane pravosnažna.

Osim toga, 2009. godine Makedonija uvodi i pojam proširenog oduzimanja, u skladu sa međunarodnim dokumentima i uporednim iskustvima razvijenih zemalja u kojima se ovaj pristup već uspješno primjenjuje u borbi protiv organizovanog kriminala. U tom smislu, novi član 98-A (1) Krivičnog zakonika propisuje sljedeće: „Od učinioca krivičnog djela počinjenog u okviru kriminalne organizacije koja je profitirala od njega i za koje je predviđeno minimum četiri godine zatvora, ili krivičnog djela povezanog sa terorizmom (čl. 313 , 394-a , 394-b , 394-v , 419) za koje je propisano minimum pet godina zatvora , ili krivičnog dela povezanog sa pranjem novca za koje je predviđeno minimum četiri godine zatvora , svi prihodi i imovinska korist stečena u periodu prije izricanja presude odu-

zeće se odlukom suda uzimajući u obzir sve sporedne okolnosti slučaja, ali ne duže od pet godina prije nego što ga je izvršio i ako na osnovu svih dokaza je sud čvrsto uvjeren da je imovina koja prelazi zakonski prihod učinioca potekla kao rezultat takvog djela.“

Ukoliko se uporede mjera konfiskacije i mjera proširenog oduzimanja, primijetićemo da u prethodnoj, sud *ex officio* utvrđuje procijenjenu vrijednost, a kod mjere proširenog oduzimanja, zakon nameće presumptio iuris (pravne pretpostavke koje mogu biti dovedene u pitanje). U tom slučaju onus probandi je u rukama učinioca koji mora da dokaže zakonitost porijekla prihoda, a ako on to ne učini, prihodi i imovina koja prelaze njegove zakonske prihode biće oduzeti. S druge strane, teret dokazivanja u krivičnom djelu počinjenom u okviru kriminalne organizacije, u krivičnom djelu povezanom sa terorizmom za koje je propisano makar 5 godina zatvora ili krivičnom djelu koje je povezano sa pranjem novca za koje je propisano makar 4 godine zatvora, će biti na tužilaštvu.

Korak naprijed je napravljen i prihvatanjem koncepta *societas delinquere potest*, što znači da su i pravna lica krivično odgovorna, što ohrabruje takođe i potrebu uvođenja konfiskacije prihoda i za ta lica. Kao što je već pomenuto, oni se ovdje ne pojavljuju kao učinioci krivičnih djela, već kao „treće lice“ za koje su prihodi bili stečeni.

Pored toga, član 100-a Krivičnog Zakonika Republike Makedonije reguliše oduzimanje *instrumenta et producta sceleris*. Ova odredba predviđa da niko ne može zadržati predmete pribavljene izvršenjem krivičnog djela (npr. falsifikovani novac, izrađeno oružje, droge itd.) niti iko može zadržati instrumente korišćene za izvršenje krivičnog djela (npr. pištolj korišten za ubistvo, kola korištena za transport imigranata itd.). Ukoliko postoji briga za nacionalnu bezbjednost, javno zdravlje ili iz moralnih razloga, oduzimanje instrumenata koje pripadaju učiniocu ili trećoj osobi je obavezno. S druge strane, ukoliko postoji rizik da se ti instrumenti iskoriste ponovo da se počini zločin, oduzimanje instrumenta je moguće ali ne i obavezno. Isto kao i u konfiskaciji, sud bi trebao da odluči da se oduzmu instrumenti i predmeti čak i kada postoje činjenične ili pravne prepreke. Ovi instrumenti i objekti bi trebalo da budu oduzeti čak i kada se krivični postupak ne završava sa presudom kojom se optužbeni oglašava krivim. Posebnu odluku donosi sud koji je vodio postupak.

Sa ciljem harmonizacije sa članom 20 Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije, Makedonija je uvela novo krivično djelo u Krivični Zakonik u članu 359-a „Nezakonito sticanje i prikrivanje imovine“, kao dio zločina protiv službene dužnosti. Osnovni oblik ovog krivičnog djela sastoji se od dva dijela: 1) Javni službenik ili odgovorno lice u javnom preduzeću, u javnoj ustanovi ili drugom pravnom licu koje rukovodi državnim sredstvima, protivno njegovoj/njenoj zakonskoj obavezi da prijavi imovinsko stanje ili promjene, daje lažne podatke o njegovim/njenim prihodima i imovini, i 2) Tokom mandata, prethodno pomenuti subjekti ili članovi njihovih porodica su stekli imovinu koja značajno prevazilazi njegove/njene zakonske prihode i za koju on/ona daje lažne podatke ili prikriva prave izvore. Za ova djela, zakon predviđa do 5 godina zatvora ili novčanu kaznu, i ako krivično djelo obuhvata imovinu masivnih proporcija, zakon predviđa do 8 godina zatvora i novčanu kaznu. Ovaj član, u stavu 5 i 6, predviđa obaveznu konfiskaciju u oba slučaja.

Zakon o krivičnom postupku predviđa mjere za pronalaženje i čuvanje ljudi i predmeta, koje uključuju i privremene mjere za oduzimanje i čuvanje predmeta i imovine. Prema ovom zakonu, postoji nekoliko ključnih aktera u procesu primjene mjera konfiskacije i oduzimanja prihoda i imovine, kao što su: tužilaštvo (državni tužilac ili sudska policija), sud, optuženi i Agencija za upravljanje oduzetom imovinom koja se zapravo ne pominje u ovom zakonu, ali je određena Zakonom o upravljanju oduzetom imovinom, imovinskom koristi i predmetima oduzetim u krivičnom i prekršajnom postupku.

Zakon o krivičnom postupku navodi da će: „Oni predmeti koji bi trebalo da budu oduzeti po Krivičnom zakoniku ili oni koji se mogu koristiti kao dokaz, biti privremeno oduzeti i dati na čuvanje tužilaštvu ili nekoj drugoj instituciji.“ U tom slučaju, sud izdaje nalog za privremeno oduzimanje na predlog od strane tužilaštva ili sudske policije. Takođe, tokom krivičnog postupka i po zahtjevu tužilaštva, sud može izdati privremene mjere oduzimanja predmeta i imovine koji mogu biti oduzeti po Krivičnom zakonu, one mogu biti zaplijenjene ili se mogu izdati druge potrebne mjere za sprečavanje korišćenja i otuđenja objekata ili imovine. U slučaju da postoji rizik od prolongiranja oduzimanja imovinske koristi, sudska policija može da privremeno oduzme ili zamrzne predmete i imovinu,

ili može da preuzme druge mjere da bi spriječila korišćenje, otuđivanje ili odlaganje tih predmeta i imovine.

Ukoliko je takva akcija preuzeta, sudska policija mora da obavijesti tužilaštvo, a nadležni sudija mora da odobri primjenu takvih mjera u roku od 72 sata: „U slučaju oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom, lice na koje su prenijeti prihodi i imovina, kao i predstavnik pravnog lica, biće pozvani na ispitivanje u pretpretresnoj fazi i tokom saslušanja pred sudom.“ Sud će izdati mjeru proširenog oduzimanja ukoliko optuženi ne može da dokaže zakonitost porijekla prihoda u periodu od godinu dana od početka krivičnog postupka. Ukoliko sud donese presudu prije tog roka i zakonski uslovi za prošireno oduzimanje su ispunjeni, sud će izreći ovu mjeru posebnom odlukom koja se kasnije može osporiti.

Imajući u vidu da tužilaštvo ne može uvijek da napravi čvrst slučaj protiv učinioca krivičnog djela, Krivični zakonik i Zakon o krivičnom postupku predviđaju postupak za konfiskaciju prihoda koji se ostvaruje uz krivično delo, čak i kada postoje faktičke ili pravne smetnje radi vođenja krivičnog postupka. Ovaj tip posebnih postupaka može biti sproveden na zahtjev tužilaštva, ako su ispunjeni uslovi navedeni u Krivičnom zakonu o oduzimanju. U toku postupka, tužilaštvo će predstaviti dokaze i mora dokazati da su prihodi i imovina stečena izvršenjem krivičnog djela, kako bi sud mogao izreći tu mjeru protiv koje se kasnije može podnijeti žalba. Mjera oduzimanja se izvršava u periodu od 30 dana nakon što je odluka postala pravosnažna, nalog za izvršenje izdaje se od strane suda, a ta mjera se izvršava na prihodima i imovini određenim sudskom odlukom, a ukoliko to nije moguće, mjera se izvršava nad ostalom imovinom počinioca.

Zakon o upravljanju oduzetom imovinom, imovinskom koristi i objektima oduzetim u krivičnom i prekršajnom postupku je usvojen 2008. godine i reguliše upravljanje, korišćenje i raspolaganje privremeno oduzetom imovinom i prihodima, kao i trajno oduzetom imovinom i prihodima oduzetim pravosnažnim sudskim odlukama donijetim u krivičnom ili prekršajnom postupku, trajno oduzetom imovinom tokom upravnog postupka i osnivanjem, kompetentnošću i operativnim procedurama Agencije za upravljanje oduzetom imovinom koja izvršava sudsku odluku o oduzimanju i konfiskaciji. Primarna uloga ovog Zakona je da spriječi nezakonito postupanje oduzetom imovinom, kao jedan od vidova borbe protiv korupcije.

Sa ciljem sprovođenja ovog zakona, formirana je Agencija za upravljanje oduzetom imovinom kojoj je dato u nadležnost upravljanje različitim tipovima konfiskovane i oduzete imovine, kao što su pokretna dobra i imovina, nekretnine, objekti i imovina sa istorijskim značajem i res extra commercio (stvari izvan trgovine) kao što su droga i oružje. Ona takođe ima nadležnost da konfiskuje prihode, tj. da zadrži i obezbijedi oduzetu imovinu, izvrši procjenu njene vrijednosti, da u zakup konfiskovanu imovinu, vodi evidenciju o svojoj oduzetoj imovini, proda oduzetu imovinu, pripremi statističke, finansijske i sve ostale izvještaje o oduzetoj imovini itd.

Prema ovom zakonu, nakon što sud donese odluku o konfiskaciji, Agencija mora biti obaviještena u roku od 2 dana i konfiskovana imovina i prihodi moraju biti predate Agenciji u roku od 3 dana nakon oduzimanja. Odluku suda izvršava Agencija i na taj način Agencija je dužna da postupi pošteno i časno sa oduzetom imovinom.

U 2013. Agencija je usvojila Strateški plan za naredne dvije godine (2014–2016), u kojem je navedeno da je Agencija povećala prihode državnog budžeta sa preko 2 miliona eura, kroz izvršenje pravosnažnih odluka suda koje se odnose na konfiskaciju. Agencija je postavila nekoliko prioriteta za naredne dvije godine, kao što su: prikupljanje i evidentiranje sve oduzete imovine od strane sudova, Uprave carina, policije i drugih institucija; otvaranje novih skladišta i skladišta u drugim gradovima koji će poboljšati funkcionisanje, efikasnost i smanjiti troškove transporta; saradnja sa drugim agencijama van Makedonije i uključivanje u međunarodne organizacije, itd.³

Iz onoga što je prethodno navedeno, možemo samo da pretpostavimo da je ovo jedan od efikasnih načina i instrumenata da se prevenira buduće kriminalno djelovanje i ukoliko analiziramo samo ono što je napisano na

3 U 2014. godini, direktor Agencije, Baškim Ameti, izjavio je da „Konfiskacija prihoda od kriminala se sve više prepoznaje kao jedan od efikasnih načina borbe protiv organizovanog kriminala“. On je naveo da Agencija ima široka ovlašćenja, ali da još uvijek nije u potpunosti kadrovski i tehnički finansirana, kao i da bi bilo teško procijeniti ukupnu vrijednost oduzetih stvari, zato što se radi o različitoj pokretnoj i nepokretnoj imovini, koja se stalno mijenja i nalazi na različitim mjestima. Izvor: <http://www.utrinski.mk/?ItemID=0FFB66881D52AA4882D1FF9D0EFAFF6B>.

papiru to bi bio slučaj. Nažalost, realnost je drugačija – sa jedne strane samo mali broj sudija odlučuje da iskoristi mjeru konfiskacije, a sa druge strane samo mali broj tužilaca je u stanju da izgradi jak slučaj i dokaže nezakonito porijeklo prihoda učinioca.

Ukoliko se osvrnemo na statističke izvještaje Državnog zavoda za statistiku Republike Makedonije,⁴ u 2014. godini konfiskacija, kao mjera, bila je izrečena u samo 133 slučaja, a oduzimanje predmeta i imovine samo u 1.041 slučaja od 11.683 osuđenih punoljetnih učinilaca. Ovi podaci pokazuju gdje tužilaštvo ima svoju jaču stranu i spremno je da prikupi prave i održive dokaze da bi izgradilo jak slučaj, ali sa druge strane oni predstavljaju i nedostatak hrabrosti, znanja i saradnje sa drugim institucijama kako bi se dokazalo nezakonito porijeklo imovine i imovinske koristi stečene krivičnim djelom.

Na primjer, za krivična djela protiv ljudskog zdravlja, u 2014. godini konfiskacija je bila izrečena 14 puta, za krivična djela protiv javnih finansija, platnog prometa i ekonomije konfiskacija je bila izrečena u 27 slučajeva, sa najvećim brojem puta (19) za pranje novca (član 273), i 6 puta zbog utaje poreza (čl 279). Ova mjera je izrečena 66 puta za zloupotrebu službenog položaja i ovlašćenja (čl 353), a samo 3 puta za zločinačko udruživanje (član 394).

S druge strane, u 2014. godini, mjera oduzimanja predmeta i sredstava (čl 100-a) je izrečena 146 puta za krivična djela protiv imovine, 54 puta za krivična djela protiv javnih finansija, platnog prometa i ekonomije, od čega 12 puta zbog pranja novca (čl 273), 72 puta u slučajevima zloupotrebe službenog položaja i ovlašćenja (čl 353), 6 puta u slučajevima primanja mita i 4 puta u slučajevima davanja mita (čl 358). Oduzimanje predmeta i sredstava je izrečeno 86 puta u slučajevima krivičnog udruživanja (član 394) i 84 puta za nedozvoljenu proizvodnju, posjedovanje, trgovinu i posjedovanje oružja ili eksplozivnih materija (član 395).

Kao što se vidi iz statističkih podataka, mjera oduzimanja predmeta (čl. 100-a Krivičnog Zakonika) je daleko više korišćena od konfiskacije, prije svega zato što zakon daje opštu dozvolu sudiji da oduzme te predmete,

4 <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.15.12.pdf>.

ali i zato što postoje i *lex specialis* u različitim krivičnim djelima, gdje se zahtijeva obavezno oduzimanje. Jednostavno je oduzeti pištolj kojim je žrtva ubijena, vozilo koje je služilo za krijumčarenje migranata, ili drogu koja je pronađena u podrumu počinioca i ovo može biti lako utvrđeno dokazima, kao što su otisci prstiju, mišljenje eksperta, izjave svjedoka, itd. Međutim, kad se radi o konfiskaciji, obično se radi o slučajevima koji uključuju više od jednog učinioca, novac, planove da se sakriju ili prikriju nezakonite aktivnosti, kao i izvršenje drugih krivičnih djela. Daleko je komplikovanije da se odredi vrijednost prihoda i dobara koje je učinilac stekao izvršenjem krivičnog djela ukoliko uzmemo u obzir mogućnost da je dio dobara bio stečen legalnim putem.

Pored ove obeshrabrujuće statistike, postoji veliki broj slučajeva koji su poznati javnosti, a u kojima je tužilaštvo uspješno izvršilo konfiskaciju prihoda i dobara od počinioca krivičnog djela, kao što su: „Bachilo“ („Tor“), „Miodrag Markovikj“, „Ohis“, „Tor 2“, „Zivko Eftimovski“, „Daravelski and Docevski“, „Borko Markovikj“, „Trafiking djecom“, „Slavija“, „Prevoznik“ itd.

U slučaju „Bachilo“ („Tor“), nakon 7 godina rada, Vlada Republike Makedonije uspjela je da provede krivični postupak i konfiskuje svu ilegalnu imovinu od Inifaris Dzemaili. Optuženi u ovom slučaju su osuđeni za zloupotrebu službenog položaja i ovlašćenja (čl. 353), utaju (čl. 249) i pranje novca (čl. 273). Mjera konfiskacije je izrečena zajedno sa drugim mjerama, ali sud je posebno izdao konfiskaciju novca u ukupnom iznosu od 122.208.602,00 dinara ili skoro 1.987.000 miliona eura, konfiskaciju nekretnine 7.240 m² u vidu neizgrađenog građevinskog zemljišta i konfiskaciju zemljišta – 178.222 m².

U slučaju „Miodrag Markovikj“ sud je osudio jednu osobu na zatvor od 4 godine za pranje novca (član 273) i odlučio je da konfiskuje svu posrednu i neposrednu imovinsku korist stečenu krivičnim djelovanjem u totalnoj vrijednosti od 544.207,00 dinara (oko 9 miliona eura). Konfiskacija je izvršena na osnovu nekretnina i vrijednosti u posjedu učinioca.

U slučaju „Ohis“ optuženi su osuđeni za zloupotrebu službenog položaja i ovlašćenja (član 353), a prihodi i imovina u ukupnoj vrijednosti od 892.812 eura su bili konfiskovani.

U slučaju „Daravelsmi i Doceovski“ optuženi su osuđeni zatvor u trajanju od 7 godina i 4 godine i 10 mjeseci, zbog zloupotrebe položaja i ovlašćenja (čl. 353) i za falsifikovanje službene isprave (član 361). Sud je odlučio da oduzme imovinu i prihode u ukupnom iznosu od 103.575.167,00 dinara od počinioca.

U slučaju „Trafiking djecom“, optuženi su osuđeni na zatvor u trajanju od 5 godina zbog trgovine djecom (čl. 418-g), a sud je donio odluku o konfiskaciji bara zvanog „Bravos“, koji se nalazu u Gostivaru, površine 65m² a koje je bio u vlasništvu osuđenog A.Gj. i ugostiteljskog objekta „Coffee“, koje se nalazi takođe u Gostivaru površine 120 m², u vlasništvu osuđenog Lj. Z.

Jedan od novijih slučajeva jeste „Prevoznik“ u kojem je jedan od optuženih gradonačelnik Bitolja – Vladimir Talevski. U ovom slučaju predsjednik države Gjorge Ivanov pomilovao je prethodno pomenutog gradonačelnika, što znači da postoji pravna prepreka za vođenje krivičnog postupka protiv njega. Međutim, uzimajući u obzir odredbe Krivičnog zakonika Republike Makedonije i odredbe Zakona o krivičnom postupku, specijalno javno tužilaštvo tražilo je od krivičnog suda da zamrzne i zaplijeni prihode i imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, navodeći da oni kao tužilaštvo „imaju zakonsku obavezu da sprovedu postupak kako bi se osigurali dokazi o nezakonito stečenoj imovini i prihodima, da sprovedu postupak za oduzimanje svih sredstava i prihoda stečenih za krivično djelo i da ga vrate u budžet Republike Makedonije, odnosno građana Republike Makedonije.“ Ovaj slučaj je jedan od mnogih koje je specijalno državno tužilaštvo pokrenulo na osnovu snimljenog razgovora koji je javno objavila opoziciona partija i to je primjer da iako postoje činjenične ili pravne smetnje za vođenje krivičnog postupka, postoje i drugi načini da se ponište posljedice krivičnog djela. Međutim, s obzirom da je javnost zapravo prvi put čula za takvu mogućnost, predstoji još dug put dok to ne postane redovna institucionalna praksa.

Zaključak: Opšte mišljenje je da Makedonija ima razvijen pravni okvir za oduzimanje i konfiskaciju imovinske koristi i da ima potrebnu organizaciju nadležnosti između tužilaštva, suda i Agencije za upravljanje oduzetom imovinom, ali da joj nedostaje organizovana međuinstituci-

onalna saradnja i koordinacija. Tužilaštvo mora da uloži veći napor u pogledu obezbjeđivanja održivih dokaza kako bi dokazali ilegalno porijeklo prihoda i imovine, ali i u pogledu većeg korišćenja svojih zakonskih ovlašćenja koja uključuju pravljanje informacija od drugih subjekata koji su u obavezi da postupe po tom zakonu. Zakon, takođe, postavlja težak zadatak i pred učionica krivičnog djela, zahtijevajući od njega da dokaže zakonito porijeklo svoje imovine i sredstava, ali još uvijek ne postoji regularna praksa koja od njih to i zahtijeva. Jedna od dobrih karakteristika aktuelnog sistema jeste široka upotreba oduzimanja predmeta, čime se osigurava da objekti upotrebljeni za izvršenje krivičnog djela ili koji su nastali uslijed izvršenja krivičnog djela, ne mogu da budu korišćeni ponovo kao dio legalnih novčanih i robnih tokova.

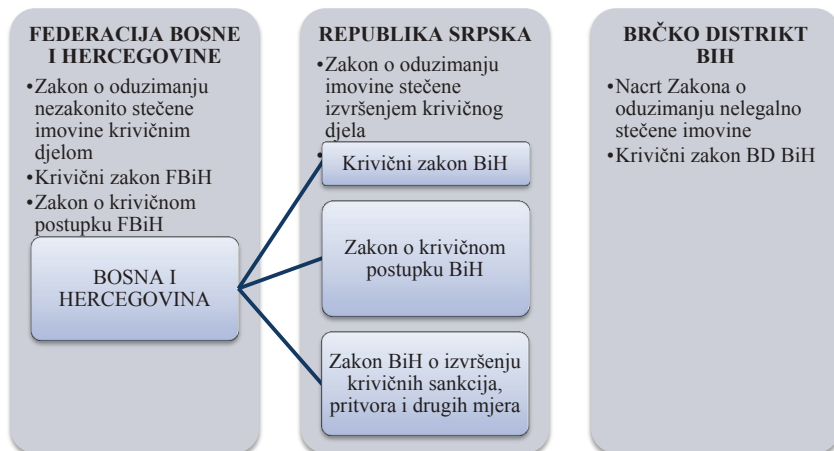
Eldan Mujanović, Centar za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu¹

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI STEČENE KRIMINALOM U BOSNI I HERCEGOVINI

Oduzimanje nelegalno stečene imovine je definisano različitim zakonodavnim rješenjima širom Evrope. Konkretno, u Bosni i Hercegovini (BiH) ne postoji zakon na državnom nivou koji uređuje ovu oblast.² Na nižim, odnosno entitetskim nivoima vlasti, postoje dva usvojena zakona, i to Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije BiH (FBiH) i Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela Republike Srpske (RS), dok se u Brčko Distriktu BiH (BD BiH) trenutno razmatraju nacrti ovoga zakona.

-
- 1 Dr sc. Eldan Mujanović je direktor Centra za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu (CPRC) iz Sarajeva, BiH. Nastavnik je na Univerzitetu u Sarajevu i duži vremenski period se bavi materijom oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Autor je nekoliko publikacija, članaka, izvještaja i studija u oblasti borbe protiv korupcije, organizovanog i teških oblika kriminala primjenom mjera oduzimanja imovinske koristi. Voditelj je nekoliko projekata koji se bave unaprijeđenjem sistema za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Bosni i Hercegovini i angažovan je od strane domaćih i međunarodnih institucija i organizacija kao konsultant i ekspert u oblasti vladavine prava.
 - 2 Krivični zakon BiH, Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera i Zakon o izvršnom postupku BiH pred Sudom BiH su državni propisi koji definišu ovu oblast.

Shema 1. Zakonski propisi u oblasti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Bosni i Hercegovini

Izvor: Obradio autor rada

Reforma krivičnog zakonodavstva iz 2003. godine kao i nedavne izmjene i dopune Krivičnog zakona BiH su uvele jasnije značenje instituta proširenog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Propisi koji su tada bili na snazi u BiH su usklađeni u FBiH i BD BiH dok je u RS-u donosen potpuno novi Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela³. Međutim, nekoliko godina kasnije inicijativa vladajućih političkih stranki⁴ je dovela do usvajanja sasvim novog zakona u FBiH – Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom⁵ dok se u BD BiH već razmatra nacrt ove vrste zakona.

3 Službeni glasnik RS, 12/10.

4 BiH je u nastojanju da postane članica Evropske unije (EU) preuzela obavezu da saraduje sa državama članicama u domenu prevencije i suzbijanja teških oblika kriminala. Samim time je prihvaćena obaveza usaglašavanja domaćeg pravnog okvira sa tzv. minimalnim pravnim pravilima i mjerama krivičnog prava EU.

5 Službene novine FBiH, 71/14

Članom 110. Krivičnog zakona BiH⁶ je propisano oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom za sva ona krivična djela koja su određena glavama Zakona XVII, XVIII, XIX, XXI, XXI A i XXII.⁷ Kako Zakon definiše, sud može oduzeti cjelokupnu imovinsku korist za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da je pribavljena vršenjem krivičnih djela. Dalje, Zakon o krivičnom postupku BiH⁸ sadrži odredbe koje se odnose na ovlašćenje tužioca, privremeno i trajno oduzimanje imovinske koristi koje su proizašle iz krivičnih djela (članovi 35, 72, 73, 74, 197 i 392–400).

Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH je stupio na snagu u septembru 2014. godine, dok se počeo primjenjivati u martu 2015. Ovaj Zakon predstavlja ključni zakonski akt kojim će se nadležne institucije boriti protiv kriminala i korupcije jasno ističući poruku da niko ne može zadržati imovinu koja je stečena na nezakonit način.⁹ Zakon uređuje upravljanje privremenom i trajno oduzetom imovinskom korišću i nalaže osnivanje Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom dajući prostor za osnivanje i drugih organizacijskih jedinica. Temeljni cilj ovoga zakona jeste da na sveobuhvatan, precizan i jednostavan način uredi sva ona pravila postupka u okviru kojega će pravosudne i policijske snage efikasno otkrivati, osiguravati i privremeno oduzimati imovinsku korist koja je proistekla iz radnji koja imaju obilježja krivičnih djela. Postupak se vodi na osnovu predloga tužioca, a u slučaju da tužilac ne podnese predlog za oduzimanje imovinske koristi (u toku postupka) sud može po službenoj dužnosti donijeti ovu vrstu odluke.

Bitno je naglasiti da je navedenim Zakonom ostavljena mogućnost primjene supsidijarnih zakonskih rješenja (Krivični zakon FBiH i Zakon o

6 Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 08/10, 47/14, 22/15, i 40/15.

7 Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, krivična djela protiv privrede i jedinstva tržišta te krivična djela iz oblasti carina, zatim krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti, krivična djela povrede autorskih prava, krivična djela protiv oružanih snaga Bosne i Hercegovine te dogovor, pripremanje, udruživanje i organizirani kriminal.

8 Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13.

9 Ovaj Zakon je jedan u nizu zakona iz seta antikoruptivnih propisa.

krivičnom postupku FBiH). Riječ je o *lex specialis i lex posteriori* karakteru Zakona – što znači da će se Zakon primjenjivati kao *lex specialis*, a odredbe drugih zakona pod uslovom da nisu propisane ovim zakonom. Tako, Krivični zakon FBiH članom 114, 114a, 115 i 116 propisuje osnov i način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, te način zaštite oštećenika. Navodi se opšti princip da „*niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom*“ i da se korist može oduzeti sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je to krivično djelo učinjeno. Dakle, uslov za oduzimanje je postojanje sudske odluke kojom je utvrđeno počinjenje krivičnog djela.

Navedeni članovi omogućavaju oduzimanje imovinske koristi pribavljene izvršenjem krivičnih djela – koja su definisana u glavi XXII, XXIX i XXXI Krivičnog zakona BiH¹⁰ – a za koja tužilac ponudi dovoljno dokaza da je korist pribavljena na nezakonit način. Za oblast oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, u kontekstu Zakona o krivičnom postupku FBiH, interesantne su odredbe koje se odnose na ovlašćenja tužioca, te privremeno i trajno oduzimanje imovine koja je rezultat činjenja krivičnih djela. Naime, članovima 413–421 jasno je definisan zakonski okvir koji tretira pomenutu oblast – oduzimanje imovinske koristi, postupak oduzimanja imovinske koristi, utvrđivanje imovinske koristi, privremene mjere osiguranja, sadržaj odluka kojima se izriče mjera oduzimanja imovinske koristi, zahtjev za ponavljanje postupka u pogledu mjere oduzimanja imovinske koristi, podnošenje žalbi kao i postupak opozivanja uslovne osude.

Zakon u FBiH stvara, po prvi put, pravne, institucionalne i organizacijske pretpostavke za sveobuhvatno oduzimanje svakog oblika imovine od počinitelaca gore pomenutih krivičnih djela a iz kojih su stekli imovinsku korist. Prvi put u krivično-pravnom pogledu omogućava se oduzimanje navedene imovinske koristi, ne samo od počinitelaca krivičnih djela, nego i od tzv. „povezanih osoba“ na koje je takav oblik imovine prenesen sa ciljem da se prikrije i onemogući oduzimanje. Zahvaljujući ovoj novini,

10 Krivična djela protiv privrede, poslovanja i sigurnosti platnog prometa, krivična djela protiv pravosuđa, krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne funkcije.

kriminalci neće moći potpisivati raznorazne ugovore o prenosu imovine na svoju porodicu i saučesnike.

Takođe, Zakon po prvi put spominje i institut finansijske istrage u sklopu koje će tužilac nastojati otkriti obim i strukturu zakonitih prihoda fizičke ili pravne osobe kako bi se utvrdilo porijeklo imovine kojom se raspolaže. Pomenuta istraga će omogućiti podnošenje zahtjeva sudu za privremeno ili trajno oduzimanje one imovine koja ima sumnjivo porijeklo, odnosno gdje se njena zakonitost ne može dokazati.

Jedno od ključnih očekivanja se tiče doprinosa uspostavi efikasnog sistema za oduzimanje imovinske koristi u BiH kao preduslova EU integracija. Neophodno je naglasiti da je Zakon usklađen sa EU standardima i nudi kvalitetna rješenja za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Pomenuta rješenja će biti moguće vidjeti ukoliko se uključe sve potrebne i nadležne institucije. Sa druge strane ne treba zanemariti niti dileme koje se odnose na Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela FBiH. Ovdje se posebno ističu kulturološke barijere, nedovoljno poznavanje materije i nepoznanice vezane za nedostatak razvijene prakse. Svakako, svaki pozitivan primjer dobre prakse treba afirmisati, promovisati i koristiti za dalji prenos znanja i iskustava.

Republika Srpska je već 2010. godine usvojila Zakon o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela. Zahvaljujući ovom Zakonu, do danas je privremeno i trajno oduzeta imovina u vrijednosti oko 23 miliona konvertibilnih maraka (KM). Ovaj zakon je predvidio privremeno ili stalno oduzimanje imovine a gdje se imovina može oduzeti već u samom toku istrage. Zahvaljujući Zakonu formirana je Agencija za upravljanje oduzetom imovinom RS koja će biti tehničko tijelo i pomoć sudovima da imovinu oduzmu, deponuju i skladište. Prihodi dobijeni po osnovu presuda će biti deponovani u budžet RS dok će nepokretna imovina biti evidentirana u zemljišno-knjižnim zapisima kao imovina RS-a.

Kako je shema prethodno prikazala, BD BiH nema zvanično usvojen zakon koji tretira oblast oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Nacrt istog čeka na eventualne izmjene i usvajanje. Međutim, ovdje možemo navesti pojedine odredbe Krivičnog zakona BD BiH koje tretiraju oblast oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim

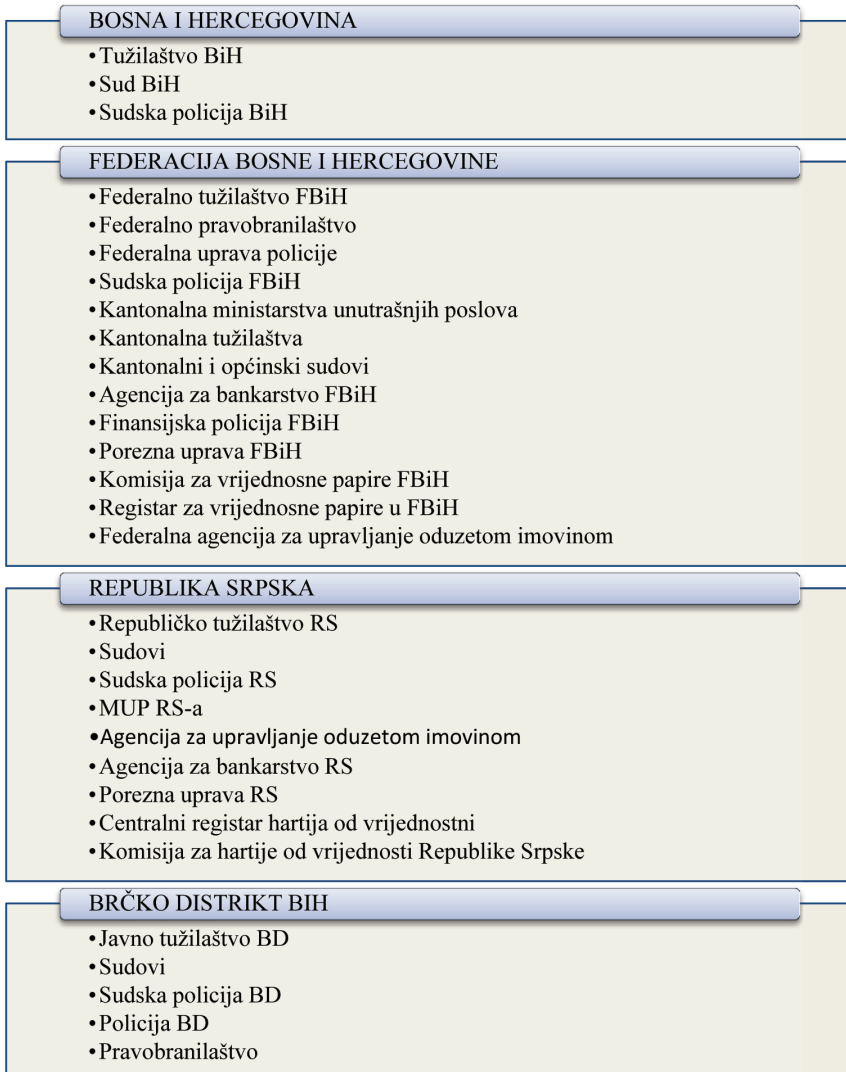
djelom. Tako, cjelokupna glava XII Krivičnog zakona BD BiH definiše odredbe koje se odnose na oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i pravne posljedice osude. Pomenuta glava je istovjetna odredbama Krivičnog zakona BD BiH kojima je određeno prošireno oduzimanje i način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelo, te i zaštita oštećenog.

Sagledavajući cjelokupnu situaciju zakonodavstva BiH koji tretira oduzimanje imovinske koristi pribavljene iz krivičnog djela možemo reći da je ono u znajčajnoj mjeri neujednačeno, nesistematično i neefikasno. Veliki problem predstavlja nepostojanje jedinstvenog zakona i državne agencije koja će obezbijediti sprovođenje donesenih presuda. Naime, država godišnje gubi oko 4 miliona (KM) jer ne postoji jasan zakonski okvir u vezi sa ovim pitanje i osuđeni kriminalci i poslije presuda zadržavaju imovinu do koje su došli činjenjem raznih krivičnih djela.¹¹

Bosna i Hercegovina (BiH) je država sa veoma složenim državnim uređenjem gdje je prilikom kreiranja njenog Ustava i određivanja nadležnosti države, kao cjeline, bilo mnogo problema jer je uloga države često bila potisnuta u korist naglašene uloge entiteta. Dakle, od samog trenutka stvaranja Ustava, kao dijela Dejtonskog mirovnog sporazuma, postojala je tendencija da se smanji integracija države, uopšteno u korist entiteta. Upravo zbog toga postoje kompleksni institucionalni mehanizmi koji su nadležni za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

11 Pored pomenutog pravnog osnova za provođenje finansijskih istraga i oduzimanja imovinske koristi, postoji veliki broj drugih propisa, strategija koji tretiraju oblast oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom i organiziranog kriminala i to: Konvencija Savjeta Evrope o pranju, otkrivanju, privremenom oduzimanju i konfiskaciji dobiti stečene kriminalnim radnjama i o finansiranju terorizma (2007) i Strategija za borbu protiv korupcije 2009–2014. godine – trenutno su u izradi Strategija za borbu protiv korupcije za period 2015–2019. godine kao i Akcioni plan za provedbu istoimene strategije.

Shema 2. Institucionalni mehanizmi oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Bosni i Hercegovini

Izvor: Obradio autor rada

Svaka od navedenih institucija, bez obzira o kojem nivou vlasti da se radi, ima svoja zaduženja i nadležnosti koje treba da sprovodi saglasno zakonskim propisima. Iako neke od institucija ne djeluju u punom kapacitetu i sa svim potrebnim resursima, službenici koji rade u njima i dalje nastoje da sprovode kontinuiranu borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, posebno postupke oduzimanja nezakonito stečene imovine. Dakle, sveobuhvatna borba protiv organizovanog kriminala i korupcije je glavni prioritet, ali i izazov za sve institucije u BiH, kako na državnom, tako i na entitetskom nivou, jer je upravo ova efikasna i uspješna borba protiv kriminaliteta jedan od preduslova za pristup Evropskoj uniji i NATO-u. Shodno tome, sve institucije treba da razviju efikasne modalitete saradnje u krivičnim i finansijskim istragama, kako bi se smanjio nedostatak koordinacije i komunikacije između institucijama i unaprijedilo poštovanje zakonskih propisa.

Što se tiče institucija na državnom nivou koje učestvuju u postupku oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, posebno se naglašava važnost uloge Tužilaštva BiH i Suda BiH. Tužilaštvo BiH je *sui generis* institucija gdje je njegova nadležnost ograničena na procesuiranje krivičnih djela koja su propisana Zakonom o Sudu BiH, Zakonom o Tužilaštvu BiH, Krivičnim zakonom BiH, Zakonom o krivičnom postupku BiH, Zakonom o uspostavljanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH.

Osnovna uloga tužioca jeste da pruži sve relevantne dokaze kako bi se opravdano vjerovalo da je imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnih djela. Prikupljanje ovih dokaza i informacija implicira sprovođenje velikog broja istraga i konsultovanje svih drugih institucija koje se direktno ili indirektno vežu za ova krivična djela. Krivičnim zakonom BiH je utvrđeno da upravo Sud BiH donosi odluku o oduzimanju imovinske koristi, prihoda, profita i druge koristi. Takođe, odlukom Suda se ukidaju mjere sigurnosti i pravne posljedice osude.

S obzirom na to da u FBiH i RS postoje zakoni koji tretiraju oblast oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, naglašenost uloge pojedinih institucija je upravo istaknuta ovim zakonima. Kada je riječ o FBiH, posebno je istaknuta uloga suda (Vrhovni sud, kantonalni i opštinski sudovi) i tužilaštva (federalno i kantonalna tužilaštva) kao i novoosnovane Federalne agencije, čija je nadležnost upravljanje oduzetom imovinom.

Sud je jedini organ koji je nadležan da ograniči ustavna prava građana na mirno uživanje imovine ukoliko je ista stečena na nezakonit način. Oduzimanje imovine u ovome slučaju može biti privremeno ili trajno.¹² Dakle, prema članu 300, stav 1. tačka e. Zakona o krivičnom postupku FBiH (ZKP FBiH), sud će izreći odluku o oduzimanju imovinske koristi ukoliko se u presudi optuženi proglašuje krivim. U toj istoj odluci, prema članu 471, stav 2 ZKP-a FBiH, Sud mora tačno navesti koja vrsta imovine se mora oduzeti. Takođe, odredbom člana 305, stav 7 ZKP-a FBiH i član 10, stav 5, Sud je u obavezi da jasno obrazloži koji su razlozi, odnosno dokazi konsultirani da bi se u konačnici izreklo oduzimanje imovinske koristi.

Dalje, sud je dužan ovlaštenu osobu za podizanje imovinskopravnog zahtjeva izvijesti o podnošenju istog, te da ovu osobu ispita o činjenicama koje su navedene u predlogu za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva. Na osnovu dobivenih informacija utvrđuju se okolnosti koje su važne za ovaj zahtjev. Sud će izreći mjeru oduzimanja imovinske koristi samo ukoliko ta korist nije u potpunosti obuhvaćena dosuđenim imovinskopravnim zahtjevom. Neophodno je istaći da sud može dosuditi imovinskopravnih zahtjev u cjelosti ili djelimično, dok za ostatak ili cijeli zahtjev može uputiti na parnicu.

Uloga tužilaštva u postupku oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom je višestruka. Prvenstveno je potrebno istaći da se po Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH postupa na osnovu prijedloga tužioca. Dalje, nadležni tužilac prema članu 8, stav 2 Zakona može izdati naredbu za sprovođenje (ali i za obustavu) finansijske istrage čiji je cilj sveobuhvatno utvrđivanje stvarnog porijekla, vrijednosti i strukture imovinske koristi za koju se sumnja da je stečena na nezakonit način. Posebnu pomoć u provođenju finansijske istrage tužioci dobijaju od svih relevantnih organa vlasti i institucija u FBiH, i to organa unutrašnjih poslova u kantonima i Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova (FMUP), Finansijske policije FBiH, Porezne uprave FBiH, Komisije za vrijednosne papire FBiH i Registara vrijednosnih papira u FBiH.

12 Član 10. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (Službene novine FBiH, 71/14).

Svakako, po završetku istrage, institucije su dužne da sačine i predaju nadležnom tužiocu izvještaj u kojem će biti predočeni svi prikupljeni dokazi i sažete sve informacije i opisne činjenice do kojih se došlo tokom provođenja finansijske istrage.¹³ Akti, pored prethodno navedenih za finansijske istrage, a koje nadležni tužilac upućuje sudu u toku pomenutih postupaka su dati na narednom tabelarnom prikazu.

Shema 3. Tužilački akti prema sudu

AKTI	OPIS
Zahtjev kojim nadležni tužilac pokreće postupak radi pokretanja posebnog postupka	Obrazloženje procesnih barijera koje se ne mogu voditi redovnim postupkom za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom;
Prijedlog za oduzimanje imovinske koristi u posebnom postupku	Podaci o osobi od koje se oduzima imovinska korist, opis i zakonski naziv krivičnog djela, podatke ili opis imovine koja se treba oduzeti, dokaze o imovini a do kojih je došlo provođenjem finansijske istrage, dokaze o zakonitim prihodima osobe, okolnosti koje ukazuju na postojanje nesrazmjere između imovine i prihoda te osove i razloge za oduzimanje imovine;
Prijedlog protiv povezane osobe	Dokazi da je osoba naslijedila imovinu pribavljenu krivičnim djelom;
Prijedlog protiv treće osobe	Dokazi da je imovina stečena krivičnim djelom prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti u cilju onemogućavanja oduzimanja;
Prijedlog za donošenje mjere privremene mjere osiguranja	Kratak činjenični opis krivičnog djela, njegov zakonski naziv te (ukoliko postoji) navesti konkretne okolnosti koje ukazuju na postojanje opasnosti da potraživanje FBiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvareno ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena;

13 Član 9., stav 2. i 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (Službene novine FBiH, 71/14).

<p>Prijedlog za oduzimanje nezakonito stečene imovine krivičnim djelom</p>	<p>Podaci o osobi od koje se oduzima imovinska korist, opis i zakonski naziv krivičnog djela, podatke ili opis imovinske koristi koju treba oduzeti, dokaze o imovini koja je predmet oduzimanja, dokaze o zakonitim prihodima te osobe i okolnostima koje ukazuju na postojanje neusaglašenosti između imovine i prihoda te osobe.</p>
---	---

Izvor: Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (Službeni list FBiH, 71/14)

Dakle, uloga nadležnog tužioca dolazi do izražaja u posebnom postupku oduzimanja imovinske koristi, u postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi, u redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi kao i u postupku nakon oduzimanja imovinske koristi.¹⁴

Kao treća institucija koja ima vrlo važnu ulogu u postupku upravljanja oduzetom imovinom u postupku oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom jeste Federacija agencija za upravljanje oduzetom imovinom. Agencija je osnovana Zakonom o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom kao samostalna upravna organizacija koja za svoj rad odgovara Vladi i Parlamentu FBiH. Zvanično je ova agencija počela sa radom 02. juna 2015. godine. Ključna funkcija Agencije je, da u cilju zaštite sigurnosti, integriteta i očuvanja vrijednosti upravlja sa privremeno i trajno oduzetom imovinom u skladu sa odredbama važećih zakonskih propisa. Ona, dakle, predstavlja servis nadležnim sudovima u okviru postupka za oduzimanje imovinske koristi.

Shodno odredbama člana 31 pomenutog Zakona Agencija je u obavezi da obavlja sljedeće poslove:

- skladišti, čuva, prodaje, vrši najam imovine oduzete po osnovu Zakona;
- vrši stručnu procjenu vrijednosti privremeno oduzete imovine i oduzete imovine po odredbama ovoga ali i drugih zakona;

14 Tužilac i/ili sud trebaju o pravomoćnosti presude obavijestiti Federalno pravobranilaštvo o pravosnažnosti presude kako bi se pokrenuo postupak izvršenja presude.

- vodi evidenciju o imovini kojom raspolaže i upravlja, sudskim postupcima u kojima se odlučuje o takvoj imovini;
- prikuplja sve podatke, izvještaje i druge informacije iz pravomoćno okončanih postupaka za oduzimanje imovinske koristi sa ciljem obrade podataka i izvještavanja javnosti o stanju u oblasti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u FBiH;
- inicira i daje preporuke za unapređenje pravnih propisa u pogledu provođenja finansijskih istraga i oduzimanja nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i dr.

Iako je prethodno detaljnije analizirana uloga pojedinih institucija u postupku oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, odnosno nezakonitim radnjama, to svakako ne umanjuje ulogu drugih institucija u pomenutom postupku, jer zahvaljujući njihovim informacijama tužilaštva i sudovi provode sve postupke kako počinio krivičnih djela bili procesuirani u skladu sa zakonskim odredbama pomenutog Zakona.

U sklopu Ministarstva unutrašnjih poslova RS (MUP RS) uspostavljena je posebna Jedinica koja se bavi otkrivanjem imovine stečene izvršenjem krivičnih djela (član 6, stav 2. Zakona o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela u RS). Njena uloga je posebno izražena tokom prikupljanja dokaza i otkrivanja imovine stečene izvršenjem krivičnih djela u postupku finansijske istrage. Dalje, Agencija za upravljanje oduzetom imovinom, koja je sastavni dio Ministarstva pravde RS-a (član 8, stav 1), obavlja poslove upravljanja oduzetom imovinom, vrši stručnu procjenu oduzete imovine stečene krivičnim djelima, skladišti, čuva i prodaje oduzetu imovinu, vodi evidenciju o pomenutoj imovini i dr. (član 9, stav 1).

Pored ova dva organa, pomenuta je uloga tužilaštva i suda u postupku oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Kako sam Zakon propisuje, postupka oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom se pokreće provođenjem finansijske istrage. Finansijsku istragu pokreće i istom rukovodi tužilac. Tužilac ima ovlašćenje da od Jedinice traži prikupljanje podataka o imovini i zakonitim prihodima koje je vlasnik imovine stekao, odnosno stvorio prije pokretanja krivičnog postupka za krivično djelo, podataka koji se odnose na imovinu koju je naslijedio

pravni službenik kao i podataka o imovini i naknadni za koju je imovina prenesena na treće lice (član 15, stav 2). Kao i kod Zakona u FBiH, i u RS-u tužilac podnosi određene akte sudu kako bi se oduzela nezakonito stečena imovina (Zahtjev za privremeno oduzimanje imovine, Zahtjev za određivanje privremene mjere i Zahtjev za trajno oduzimanje imovine stečene izvršenjem krivičnog djela). Sud je taj koji će, po okončanju ročišta, donijeti rješenje da li će usvojiti ili odbiti pomenute zahtjeve.

Nadležni tužilac je taj koji treba da pruži sve relevantne dokaze kako bi u konačnoj fazi postupka sud oduzeo imovinsku korist za koju je dokazano da je pribavljena krivičnim djelom i/ili djelima. Kako bi se prikupile sve potrebne informacije i podaci, tužilac izdaje naredbu za provođenje istraga te zahtjeva od organa vlasti da mu dostave te podatke.

Kako BiH nema državni zakon koji tretira oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim tako nema ni jedinstvenu instituciju koja bi bila zadužena da upravlja tom oduzetom imovinom. Međutim, kako entiteti imaju sve zakone, isti su implicirali osnivanje posebnih Agencija koja u svojoj nadležnosti primarno obavljaju nadležnost upravljanja oduzetom imovinom.

U FBiH Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom odredbama članova 25–37. definiše organizaciju i nadležnosti kao i upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom Federalne agencije za upravljanje oduzetom imovinom. Agencija u ovom kontekstu predstavlja samostalnu federalnu upravnu organizaciju koja ima svojstvo pravnog lica.¹⁵ Posebno je bitno naglasiti da Agencija nema operativne nadležnosti za provođenje finansijske istrage i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, jer je to u nadležnosti tužilaštva i suda.

Prema Zakonu, ključna uloga Agencije je da upravlja sa oduzetom imovinom u krivičnim postupcima koji su u toku, kao i u postupcima koji su pravosnažno okončani od nadležnog suda. Za upravljanje takvom imovinom potrebno su posebni kapaciteti, resursi, znanje o procedurama za očuvanje vrijednosti takve imovine.¹⁶ Potrebno je naglasiti da do osni-

15 Član 26., stav (1) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (Službene novine FBiH, 17/14).

16 Prihodi od prodaje oduzete imovine su sredstva koja se uplaćuju u budžet FBiH iz kojeg se finansira rad Agencije i različiti troškovi upravljanja sa imovinom.

vanja ove Agencije nisu postojali mehanizmi za upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom u FBiH. Imovinska korist koja je bila oduzeta je obično bila deponovana u policijskim prostorijama ili na mjestima gdje je policija namjenski čuvala predmete krivičnih djela.

Postupak upravljanja privremeno oduzetom imovinom se pokreće nakon što nadležni sud donese rješenje o mjeri osiguranja a koja sadrži ujedno i mjeru privremenog oduzimanja imovine. Agencija tada vrši preuzimanje takve imovine, procjenu iste te o tome obavještava sud koji je donio rješenje o oduzimanju. Odluku o načinu čuvanja i upravljanja privremeno oduzetom imovinom donosi Agencija u cilju očuvanja njene vrijednosti.¹⁷

Kada govorimo o modalitetima upravljanja oduzetom imovinom, Agencija, u skladu sa zakonskim odredbama, ima mogućnost da proda imovinu, daje je u najam, pokloni ili uništi – ako postoje uslovi za to. Imovina se može prodati po istoj ili nižoj cijeni od procijenjene vrijednosti. Ukoliko se ova imovina u toku godine ne proda, ona može biti poklonjena institucijama koje se finansiraju iz budžeta FBiH ili u humanitarne svrhe ili može biti uništena.¹⁸ Sredstva koja se dobiju ovim putem se uplaćuju direktno u budžet FBiH.¹⁹

Nažalost, zbog brojnih administrativnih ali i političkih barijera u FBiH, Agencija još uvijek nema potrebne materijalno-tehničke niti ljudske re-

17 Jako bitna obaveza Agencije je da sačuva vrijednost imovine koju je i imala prilikom oduzimanja, a kako bi se kasnije stavila u upotrebu, odnosno vratila državi ili bila poklonjena u neke druge socijalne i/ili društvene programe.

18 Odluku o poklonu imovine i odluku o uništenju imovine iz stava 1. ovog člana donosi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog direktora Agencije. Troškove uništenja imovine snosi Agencija (član 32. stav 5.)

19 U mjesecu maju 2016. godine, je pokrenuta inicijativa od strane Direktora Agencije da se otvori posebno analitičko konto prihoda na kojem bi se vršila uplata i evidentiranje novčanih sredstava pribavljenih od primjene Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelima u FBiH. Inicijativa je usvojena od strane Ministrice Federalnog ministarstva finansija BiH te će se u Pravilnicima o načinu uplate javnih prihoda budžeta i vanbudžetskih fondova na teritoriji FBiH kreirati posebna vrsta prihoda pod nazivom „*Novčana sredstva po osnovu primjene Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u FBiH*“. Na ovaj način će se dobiti uvid u iznos sredstava uplaćenih u budžet FBiH konkretno primjenom pomenutog Zakona.

surse (osim Direktora) za preuzimanje i upravljanje imovinom. Očekuje se da će u narednom periodu ovi problemi biti riješeni, te da će Agencija početi raditi u punom kapacitetu i postati efikasan i efektivan servis nadležnim organima, kako to i Zakon nalaže.

Kako je navedeno, u Republici Srpskoj (RS) postoji, takođe, Agencija za upravljanje oduzetom imovinom. Agencija je osnovana stupanjem na snagu Zakona o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela (Službeni glasnik RS, 12/10). Nadležnosti i funkcije Agencije u RS-u su definisani Zakonom (čl. 8–14). Članom 8 je određeno da Agencija kao upravna jedinica bude sastavni dio Ministarstva pravde RS. Iako nije, kao u federalnom zakonu, detaljnije obrazložena uloga Agencije, svakako je uloga iste vrlo značajna u cjelokupnom postupku oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Tako Zakon u članu 9 definiše nadležnosti Agencije da:

- upravlja oduzetom imovinom stečenom izvršenjem krivičnog djela, predmetima krivičnog djela iz člana 62 Krivičnog zakona Republike Srpske,²⁰ imovinskom koristi pribavljenom krivičnim djelom iz čl. 94 do 96 i imovinom datom na ime jemstva u krivičnom postupku,
- vrši stručnu procjenu oduzete imovine stečene izvršenjem krivičnog djela,
- skladišti, čuva i prodaje oduzetu imovinu stečenu izvršenjem krivičnog djela i raspolaže tako dobijenim sredstvima,
- vodi evidencije o imovini kojom u smislu tačke a) ovog stava upravlja i o sudskim postupcima u kojima je odlučivano o takvoj imovini,
- učestvuje u pružanju pravne pomoći,
- učestvuje u obuci državnih službenika u vezi sa oduzimanjem imovine stečene izvršenjem krivičnog djela i dr.

Trenutno Agencija upravlja različitim oblicima imovine u vrijednosti preko 4 miliona KM. Cjelokupna imovina je sudskim odlukama oduze-

20 Predmeti koji su upotrijebljeni ili su bili namijenjeni za izvršenje krivičnog djela ili koji su nastali izvršenjem krivičnog djela mogu se oduzeti ako su svojina učinioaca.

ta od vlasnika zbog vršenja krivičnih djela. U svrhu očuvanja oduzete imovine Agencija raspolaže sa dva skladišta, u kojima je pokretna roba obezbijedena. Agencija oduzeti novac u stranoj valuti, te predmete od plemenitih metala i dragog kamenja predavati na čuvanje u Trezor RS. Djela istorijske, umjetničke i naučne vrijednosti se nalaze u ustanovama za čuvanje sličnih predmeta.

Zaključci

Bosna i Hercegovina

Tužilaštvo BiH, odnosno Odjeljenje za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju je sprovodio niz finansijskih istraga u svim predmetima organizovanog kriminala – a sa vezi sa krivičnim djelom trgovine ljudima, trgovine drogom, krijumčarenjem osoba, krivičnim djelima finansijskog kriminala i dr. Po okončanju istraga, predložene su mjere oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi koja je oduzeta donošenjem pravosnažnih presuda Suda BiH. Kao neke od značajnih presuda, na državnom novu, a koje se odnose na oduzimanje nezakonito stečene imovine su predočene u nastavku.

Po optužnici Tužilaštva (2005. godina) optuženi R.P., T.L. i dr. su osuđeni za krivična djela pranja novca i krivično djelo porezne utaje kao i krivičnog djela krivotvorene isprava. Optužnica je obuhvatala 29 odgovornih lica u 31 pravnom licu gdje je preko pravnog lica „Uzdah“ d.o.o. Doboj „oprano“ preko 13 miliona KM. Optuženima je oduzeta protivpravna imovinska korist u ukupnom iznosu od 2.871.390,00 KM, izrečene zatvorske i uslovne kazne kao i novčane kazne za odgovorna lica u iznosu od 674.000,00 KM i kazne za pravna lica u iznosu od 252.000,00 KM.

U predmetu Suda BiH od 25.10.2006. godine, N.Ć. je po optužnici Tužilaštva BiH osuđen na kaznu zatvora od 14 godina za krivično djelo organizirani kriminal – trgovina ljudima i pranje novca. Sprovedenjem finansijske istrage, po osnovu odredbi člana 110. i 111. Krivičnog zakona BiH, optuženom je oduzeta imovinska korist u vrijednosti od 38.518,45 KM a koja je pribavljena izvršenjem krivičnog djela, te stan površine od 82m² u

Mostaru (izgrađen novčanim sredstvima u iznosu od 61.481,00 KM) te se optuženom na teret stavila i isplata preostalog dijela od 45.000,00 KM.

Jedan od slučajeva oduzimanja nezakonito stečene imovine jeste i potvrđena optužnica Tužilaštva BiH (2009. godina) u slučaju T.K. i M.P. Optuženi T.K. je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, za krivično djelo organizirani kriminal – trgovina ljudima i pranje novca, kao i novčanu kaznu od 20.000,00 KM dok je optužena Pjević osuđena na kaznu zatvora od 6 godina i novčanu kaznu od 10.000,00 KM. Od obje strane oduzeta je nezakonito stečena imovinska korist u iznosu od 286.440,00 KM.

Po optužnici Tužilaštva BiH, od 2011. godine, optuženi A.Š. je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina za krivično djelo organizirani kriminal – neovlašteni promet opojnim drogama. Optuženom je oduzeta nezakonito stečena imovinska korist u iznosima od 28.920,00 EUR i 19.770,00 KM. Potrebno je naglasiti da je ranijom presudom Suda BiH odbijen prijedlog Tužilaštva BiH za oduzimanje određenih predmeta te je čak bilo određeno da se optuženom vrate svi oduzeti predmet kao i novčani iznosi (koji su kasnije oduzeti na drugostepenoj presudi Suda BiH).

Kao jedan od vrlo značajnih predmeta gdje je oduzeta nezakonito stečena imovinska korist navodi se predmet F.Č. i drugi gdje je izrečena ukupna kazna zatvora od 23 godine i oduzeta imovinska korist u iznosu od 7,5 miliona KM za krivična djela organiziranog kriminala, porezne utaje i pranja novca. Ova presuda je najveća u historiji BiH, kada je riječ o finansijskom kriminalu. Presuda je obuhvatila šest fizičkih i tri pravne osobe gdje je prvooptuženi F.Č. osuđen na 10 godina zatvora, dok su drugi optuženi osuđeni na kazne od 7 godina, 2 i po godine, godinu i po te dvije kazne od po godinu zatvora.

Također, postoje i određeni slučajevi gdje Tužilaštvo BiH nije uspjelo dokazati imovinsku koristi pribavljenu počinjenjem krivičnog djela a gdje su počinocima istim izrečene samo zatvorske kazne. Dakle, potrebno je naglasiti da iako nema državnog zakona koji detaljnije navodi odredbe oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, vidimo da u praksi primjena ovoga instituta ima svoje rezultate.

Federacija Bosne i Hercegovine

Federalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom je uradila istraživanje vrijednosti oduzete imovinske koristi stečene krivičnim djelima. Prema dobivenim rezultatima, u periodu od 2003–2014²¹. godine oduzeta je imovinska korist u iznosu od oko 12 miliona KM, s tim da je jako mali dio novca od tih presuda otišao zapravo u budžet države.

Prvi slučaj primjene Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine u FBiH se desio u postupku oduzimanja nezakonito stečene imovine bivšem direktoru Kazneno-popravnog zavoda (KPZ) Tuzla Hasanu Hodžiću. Tuzlanski sud je prvostepenom odlukom oduzeo bivšem direktoru imovinsku korist u vrijednosti od oko 190.000 KM, odredio kaznu zatvora od sedam godina zbog zloupotrebe položaja i ovlaštenja u vezi sa nezakonitim zapošljavanjem u KPZ Tuzla, u periodu od 2006–2010. godine. Hodžić je pribavio protivpravnu imovinsku korist tražeći od stražara pripravnika pojedinačne iznose za zaposlenje koji su se kretali od 7 do 20 hiljada KM. Ukupan iznos oduzete imovinske koristi će biti uplaćen u budžet FBiH.

S obzirom da se Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom primjenjuje nešto više od godinu dana, ovo je zaista jedna od pozitivnih strana ovoga zakona, jer je prepoznat kao zakonski propis koji je uveo određeni niz noviteta a koji trebaju olakšati rad tužilaštava, sudova i drugih organa provedbe Zakona u dokazivanju postojanja osnove za oduzimanja imovinske koristi koja je stečene činjenjem krivičnih djela.

Republika Srpska

U 2014. godini vrijednost trajno oduzete robe, a čiji vlasnik je postala država BiH je iznosila 11,2 miliona KM dok je na račun budžeta RS uplaćeno preko 100.000,00 KM. Prema podacima Agencije za upravljanje oduzetom imovinom RS, samo u 2014. godini je bilo preko 20 sudskih odluka u kojim je dosuđeno oduzimanje imovine za koju se potvrdilo nezakonito porijeklo.

21 Od reforme pravosuđa (2003) do usvajanja Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom (2014).

Prvi slučaj trajnog oduzimanja imovine koja je stečena na nezakonit način u RS-u je slučaj D.B. koji je optužen za organizovanje nelegalnih igara na sreću. Prihvatanjem sporazuma o krivici, D.B. je osuđen na šest mjeseci zatvora i oduzimanje nelegalno stečene imovine u vrijednosti od pola miliona KM. Prema dokumentaciji iz Specijalnog tužilaštva RS zaplijenjen je automobil BMW X6 u vrijednosti 135.000 KM, motocikl marke „Piaggio“ od 8.460 KM, te računarska i druga elektronska oprema u vrijednosti od 90.000 KM. Takođe, zaplijenjeno je i 260.000 KM u novcu koji je deponovan u sefu Okružnog suda u Banja Luci.

Presuda Vrhovnog suda iz 2014. godine u slučaju Š. i ostali, je optuženom Z.Č. oduzeo imovinu u vrijednosti 20 miliona eura za krivična djela pranja novca, te kazna zatvora u trajanju od četiri godine. Optuženom su oduzete sve dionice koje je imao u Šećerani (Bijeljina) i predate na upravljanje nadležnim organima RS-a.²² Ovo je bila prva prvosnažna presuda u navedenom predmetu koji se vodi u više zemalja.

Svi nivoi vlasti imaju definisane i određene zakonske propise koji imaju pravni osnov za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnom djelom, ali najveći problem je mogućnost izvršenja sudskih odluka o oduzimanju nezakonito stečene imovinske koristi u praksi. U BiH se u posljednjih nekoliko godina posebno radilo na jačanju adekvatnih zakonskih pretpostavki, ali dalju pažnju svakako treba usmjeriti ka jačanju institucionalnih kapaciteta i drugih potrebnih uslova kako bi se sistemski, sveobuhvatno i efikasno mogao primjenjivati institut svog osoblja za sprovođenje finansijskih istraga, koja je temelj oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Takođe, pažnju treba usmjeriti i na osiguranje i čuvanje privremeno oduzete imovine, odnosno raspolaganje istom nakon pravosnažnih presuda suda. Prioritet, stoga, predstavlja jačanje institucionalnih kapaciteta, posebno postojećih Agencija u oba entiteta, te naglasiti potrebu za usvajanjem državnog zakona i institucija koji bi za cilj imali oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi krivičnim djelom.

22 Ovo je najveća vrijednost trajno oduzete imovine, ne samo u RS-u već i u regionu (Srbija tri miliona KM, Hrvatska oko četiri miliona KM).